

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula III. Quod & quale quid agens agit, id & tale quid patiens patitur

urn:nbn:de:bsz:31-102400

Sub tantum incalesceret, sed liquefceret quod-
 que. Quod igitur non plus calescit, non aliunde,
 quam à rei, calefacientis debilitate proficiscitur;
 quod non liquefit, in causâ est partim infirmitas
 agentis, quandoquidem à calore satis forti liquefceret;
 partim ipsum patiens. Aliud enim subjectum, v. g. butyrum liquefceret.

REGULA III.

Quod & quale quid agens agit, id & tale quid patiens patitur. Plato in Gorg.

I. Verba, quibus & Regula ista proponitur, & probatio ejus per inductionem continetur, hæc sunt: Σωκ. Ζητέει, ἢ καὶ τῆδε. ἀρεὴ εἴ τις τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάχον ἕως τῆς τῆς ποιῆντος; Πωλ. Ἐμοιγε δοκεῖ. Σωκ. Ἄρα τὸ πάχον, ὃ τὸ ποιῆν ποιεῖ; καὶ τοῖς τὸν, οἷον ποιεῖ τὸ ποιῆν; λέγω ἢ τὸ τῶνδε, εἴ τις τυπτεῖ, ἀνάγκη τι τυπτεῖται. Πωλ. Ἀνάγκη. Σωκ. καὶ εἰ σφόδρα τυπτεῖ, ἢ παχὺ, ὃ τυπτεῖται, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τυπτεῖται; Πωλ. Ναί. Σωκ. Τὸ ποιῆν ἀρεὴ πάθος τῶ τυπτομένου ἐστίν, οἷον αὐτὸ τυπτεῖται ποιεῖ; Πωλ. Πανύγε. Σωκ. Οὐκ ἔν καὶ εἰ καί τις, ἀνάγκη τι καίεται τὸ καυόμενον, ὡς αὐτὸ καῖται καίεται; Πωλ. Πανύγε. Σωκ. Οὐκ ἔν καὶ εἰ πέμνει τι, ὃ αὐ-

αὐτὸς λόγος. τίνετα γὰρ π. Πωλ. Ναί. Σωκ.
 Καὶ εἰ μέγα γε ἡ βαρὺ τὸ ἴμῃμα, ἢ ἀλγυνόντα
 εἶπον ἴμῃμα τίνετα τὸ τεινόμενον, οἷον τὸ τείνει
 τίνετα. Πωλ. Φαίνεται. Σωκ. Συλλήθε δὲ
 ὄρεα, εἰ ὁμολογεῖς ὁ ἀρτί ἐλεγον περὶ πάντων,
 αὐτὴν πῆ τὸ ποιῆν, ποιῆτον τὸ πάχον πάχεν, Πωλ.
 Ἀλλ' ὁμολογᾷ. Σωκ. Τῶτων δὲ ὁμολογεῖσθαι
 δικίω δίδοναι, πότερον πιάχεν τί ἐστιν, ἢ πῆ
 Πωλ. Ἀνάγκη, ὡς Σωκράτης, πιάχεν. Σωκ.
 Οὐκ ἔν ὑπὸ εἶ ποιῆν. Πωλ. Πῶς γὰρ
 ὑπὸ γε εἶ κολάζοντ. Σωκ. Οἱ ἢ ὁρθεῖς
 λάζων, δικαίως κολάζει. Πωλ. Ναί. Σωκ.
 Δίκαια ποιῶν, ἢ εἶ. Πωλ. Δίκαια. Σωκ. Οὐ
 κἔν εἰ κολάζομεν, δικίω δίδεις, δίκαια πιάχεν.
 Πωλ. Φαίνεται. *Martilius Ficinus ita reddidit.*
SOC. Id quoque animadvertite, an si quis agat
quippiam, necesse sit, esse aliquid patiens ab ipso
agente? POL. Videtur. SOC. An ergo et
patri oportet, quod agens agit: et tale insuper, quod
agit ipsum? Huiusmodi autem quiddam dico,
quis pulset, necesse aliquid inde pulsari? POL.
Necesse. SOC. Atque si vehementer aut velociter
pulset, similiter pulsari pulsatum? POL. Simi-
liter. SOC. Talis ergo passio inest pulsato, qua-
lem efficit pulsans? POL. Omnino. SOC. Est
quid comburat quis, oportet aliquid inde combu-
ri? POL. Oportet. SOC. At si vehementer ex-

ni, & ut ita dixerim, acerbò cum dolore simili-
ter & uri quod uritur, quemadmodum urit u-
rens? POL. Prorsus. SOC. Similiter si quis secat,
secatur etiam aliquid? POL. Ita. SOC. Ac si lata
vel profunda aut dolorosa sit sectio, tali necesse est
quod secatur sectione secari, quali sector ipse se-
cat? POL. Videtur. SOC. Considera verò sum-
matim, an, quod modò dicebam, in cunctis confi-
tere: videlicet quale aliquid agens agit, tale
quiddam pati patiens. POL. Confiteor. SOC.
His ergò concessis responde, num pœnas dare sit ali-
quid pati aut augere? POL. Pati. SOC. Nonne &
à quodam agente? POL. Constat, ab ipsò videli-
cet puniente. SOC. Qui autem rectè punit, non-
ne justè punit? POL. Justè. SOC. Justa faciens,
nec ne? POL. Justa. SOC. Ergò qui punitur, dum in-
justitiâ dat pœnas, justa patitur. POL. Apparet.

II. Sed non pauca sunt, quæ propositionis
hujus fidem elevant. Primò: In operibus ma-
lâ, ait Bellarminus Tom. IV. disp. contr. gen. L.
II. c. XI. sæpè accidit, ne actio sit mala, & pas-
sio bona. Venditio enim Patriarchæ Joseph, &
occisio Domini nostri Jesu Christi, si consideren-
tur ex parte agentium, id est, vendentium & oc-
cidentium, scelera erant gravissima: si ex parte
patientium, videlicet Josephi & Christi, equò a-
nimò ferentium venditionem vel mortem, signa
erant summæ patientiæ.

III. Secundò: Hominem facinorosum mor-
tis

tisque reum, si privatus occidat, justè ille patitur hic justè non agit. *Privati enim non debent nocentes punire, l. nullus 14. C. de Jud. & cælicol. Et non est singulis concedendum, quod per magistrum publicè possit fieri, l. non est 176. de reg. jur.*

IV. Tertio :

-- -- *Non te dignum, Chærea,*
ait Thais apud Comicum in Eunuchò, *Act. Scen. II. v. 25. 27.*

Fecisti : nam si ego digna hâc contumeliâ

Sum maximè ; at tu indignus, qui sceleres tamen.

Chærea ergò contumeliam faciendò Thaidi digna fecit : Thais digna passa est.

V. Quarto : Christus illuminat omnem hominem venientem in mundum, *Job. I. 9.* nec tamen omnis homo illuminatur.

VI. Quintò : Præcedens Regula huic directè adversatur. Si enim patiens non recipit semper per modum agentis, sed per modum suæ reactivitatis, fieri poterit, ut non tantum patiens patiatur, quantum agens agat.

VII. Sextò : Omnis qui injuriâ afficit, spontè agit ; sed nemo eorum, qui afficitur, spontè patitur, *V. Eth. c. IX.*

IX. Ista tamen Regulæ nostræ labefacta esse non putamus, ejusque veritas verbis

cratis §. I.
planti nat
que cont
nem, non
hendend
quantum
IX. S
spondeat
locò ex B
præsente
spectu.
crucifixi
gentium
phus ver
dicebatu
vendeba
cificaba
Christu
tur. A
& occi
occision
nimò p
aur, ab
a quò
vendit
enim h
cieban
X.
quique

cratis S. I. adductis, confirmatur, & contem-
planti naturam agentis & patientis, sequentem-
que contrariorum argumentorum discussio-
nem, non potest non evadere evidens. Compre-
hendenda autem illâ est & quantitas, nempe
quantum agens agit, tantum patiens patitur.

IX. Superest, ut ad argumenta opposita re-
spondeamus. Et illud quidem, quod primò
locò ex Bellarmino allatum, non convellere,
præsentem propositionem, non difficile est per-
specta. Non enim solùm venditio Josephi, &
crucifixio Christi ex parte venditium & crucifi-
gentium malæ erant; sed etiam quatenus Joso-
phus vendi, & Christus crucifigi & pati inde,
dicebatur. Utenim fratres injustè Josephum
vendebant, & hostes Christi ipsum injustè cru-
cifigebant: ita Josephus injustè vendebatur, &
Christus injustè à crucifigentibus crucifigeba-
tur. Equò autem animò ferre venditionem,
& occisionem, accidens est venditionis &
occisionis: quùm aliud sit pati, aliud æquò a-
nimò pati; & hoc sæpissimè ab iis, qui patiens-
aur, absit: neque quod Christus & Josephus
æquò animò tulerunt afflictiones suas, id à
venditoribus aut interfectoribus erat. Non-
enim hi patientiam in Christò & Josephò effi-
ciebant.

X. Ad secundum: Facinorosus ille,
quique mortem meritus est, injustè occiditur.
à pri-

à privatò æquè, atque privatus eum injustè occidit: at magistratus & justè eum occidit, & ipse justè occiditur. Quale quid agens agit: tale quid patiens patitur ab istò agente.

XI. Neque tertium obest: Thais hoc volens dignam se esse, quæ eam contumeliam in se acciperet: neque negabat, Chæream in facienda contumeliâ, ipsâ digna agere; Sed exprobrabat Chærea, quòd non faceret, quod se dignum esset. Atqui neque profitebatur Thais, se id quod dignum Chæreâ esset, pati.

XII. Quantum ad quartum, Joh. Chryso-
 mus *Hom. IV. in Job.* de locò Evangelistæ hæc
 commentatur: *Si illuminat omnem hominem
 venientem in mundum hunc, quònam patitur
 homines sine lumine permanent? Neque enim
 omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo ille
 illuminat omnem hominem? Illuminat professores
 quantum in ipso est. Si qui autem sponte su-
 mentis oculis conniventibus, ad hujus lucis ve-
 dios aciem dirigere voluerint, non ex lucis natu-
 ra in tenebris perstiterunt, sed malitiâ suâ, quæ
 sponte tantò se donò indignos reddiderunt.* Res-
 pectâ hæc expositione, patet, dictum Baptistæ non
 pugnare cum nostrâ Regula. Quomodo enim
 Christus omnes illuminat, ad eum mo-
 dum omnes illuminantur. Illuminat omnes
 quantum est in ipso. Atqui etiam illuminantur
 omnes, quantum in ipso. Alii sensum

hunc ver-
 mnem ho-
 illuminat
 per ipsum

XIII.

gula cum
 quantum
 in certum
 tiens istu-
 quid agit
 tum præf-
 calore ita
 ipsum liq-
 tyrum.

menter,
 non quer-
 nem. I-

movere e-
 quantum
 lata sunt

Quantum
 ysa. sive
 fuit, plus

telligent-
 sim, & fir-
 ratione l-

XIV.

fuit care-
 sponson-

hunc verbis tribuunt: Christum illuminare omnem hominem venientem in mundum, qui illuminatur, quoniam nemo illuminatur, nisi per ipsum.

XIII. Ad quintum: Neque præcedens Regula cum hâc pugnat: Quod, & quale quid, & quantum agens agit respectu certi patientis, vel in certum patiens, id, & tale quid, & tantum patiens istud patitur; non autem quod, & quale quid agit in illud, aut ageret, si magis dispositum præstò esset subjectum. Ita à parùm forti calore stannum non liquefit: at nec iste calor ipsum liquefacit; licet ceram liquefaciat & butyrum. Non movetur quercus à ventò vehementer, qui tamen vehementer movet; sed non quercum, verùm aliud quid, ut arundinem. Dici etiam potest, ventum vehementer movere quercum, & hanc vehementer moveri, quantum in ipsò. Sed nec quæ de fissione prolata sunt, etsi maximè videantur, adversantur. Quantum fissile finditur, tantum findens *Evangelia* sive reverà findit. Quod autem assertum fuit, plus findi fissile, quàm findens findat, id intelligendum est, si findens consideretur seorsim, & sine peculiari dispositione, quàm fissibile ratione longitudinis suæ obtinet.

XIV. Sextum argumentum non visum mihi fuit carere difficultate. Quùm autem de responsione cogitarem, id tandem succurrit,

Quando quis alteri injuriam facit, v. g. pugna
ingerit; adest in eò, qui facit, actus internus, qui
elicitus vocari consuevit, voluntas percute-
di; ab hõc actus externus, percussio, pendet.
diciturque inde percutiens spontè percutere.
Contrà in eò, qui læditur, consideratur & per-
cussio externa, & præterea actus elicitus sive inter-
nus, quò non vult, sed averfatur verberari,
unde invitus dicitur vapulare. Percutiens
tur spontè dicitur lædere, percussus verò non
dicitur spontè lædi, quia id, quò læsio dicitur,
spontanea, si ita loqui licet, nempe actus inter-
nus, sive voluntas lædentis, non recipitur in læ-
sò, sed in lædente: quemadmodum & actus
elicitus, quò plagas læsus averfatur, non pro-
ciscitur à lædente, sed à læsò, in eòque manet.
Ex quibus perspicitur, id, quod sexto argum-
tò objectum fuit, vim Regulæ non perfringere.
Quale quid agens agit, tale quid patiens pa-
tur, quoad ea, quæ actui agentis, quò in illa
patiens formaliter agit, in se conveniunt,
non ut dependent ab aliò actu, quò in id modum
agit, sed qui in agente manet. Jam actus, qui
quis alterum formaliter percutit, id spontè
tribuitur ratione actus eliciti, quò vult per-
tere. Cùm igitur actus iste elicitus non sit
actus ejus, qui percutitur, nec in eum transeat,
non mirum est, illum inde non dici spontè per-
cuti.

Omne a

I. Sum

Eld. h. a.

h. m. d. e. s.

xvi. Paciu

semper ad

aliquid, ve

um & cau

II. Ob

men form

veat, quo

datur con

ma.

III. U

calefacit

formam.

seipsum e

diget ad i

formaru

tribuere

gredi ve

IV. F

tione. I

re frige

limentu

tate loc